

Kuntouttava työote ja hoitotyö Toimintamalli

05.12.2023

Laadittu TulKoti-hankkeen kehittämisrahoituksella osana
kuntoutuskokonaisuutta

Itä UUSIMAA
Östra NYLAND

Hyvinvointialue
Välfärdsområde

Toimintamallikuvauksesta

- Tämän kuvauksen tarkoituksena on kuvata hyvinvointialueella käytettävä toimintatapa kuntouttavan hoitotyön toteutuksessa. Kuvausta voi käyttää perehdytysmateriaalina.
- Toimintatavan kuvauksen rinnalla erilliset koulutusmateriaalit tukevat ammattilaisia asiakkaan kohtaamisessa. Tavoitteena on löytää sopivat ja tuloksekkaat arjen keinot asiakkaan toimintakyvyn tueksi.
- Käsitteiden määrittelyä:
  - Kuntoutumista edistävä työote on hoitotyön toimintaa, jolla tuetaan ja aktivoidaan ihmisen omaa toimintakykyä ja omatoimisuutta. Asiakkaan puolesta ei tehdä sellaista, mistä hän voisi suoriutua itsekin. Tavoitteena on saada toimintakyky palautumaan tai säilymään ennallaan, sekä ehkäistä sen huononemista.
  - Kuntoutumista edistävä työote on ihmisen ymmärtämistä, motivoimista, palautteen antamista sekä palautteen vastaanottamista. Se on oivaltamista. Mahdollisuuksien etsimistä ympäristöstä ja ihmisestä itsestään kaikissa päivittäisen elämän eri tilanteissa.
- Kuvaukseen on kirjattu toimintamallin pääperiaatteet, keinoja sekä tarvittavat sidosryhmien väliset yhteistyön pelisäännöt. Asiakkaan palvelupolun vaiheet kuvataan osana toimintamallia. Tämän esityksen lopussa on listaus oheis- ja lisämateriaalista sekä viittaukset hyödynnettävissä oleviin aineistoihin ja verkkokoulutuksiin.

Yhteenveto toimintamallista

Kuntouttava työote hoitotyössä on keskeinen keino parantaa kotihoidon ja asumispalvelujen asiakkaiden omaa toimintakykyä. Näin ennaltaehkäistään palvelutarpeiden kasvua tai siirtymää aiempaa raskaampiin palveluihin. Kuntouttavalla työotteella tuetaan asiakkaan toimijuutta, itsearvostusta ja itsemääräämisoikeutta. Kuljetaan asiakkaan rinnalla!

Kuntouttavan työotteen vaikutus voi olla toimintakykyä parantavaa, jäljellä olevaa toimintakykyä ylläpitävää tai toimintakyvyn heikkenemistä hidastavaa.

Kuntouttava hoitotyö on arkisten asioiden toteutusta asiakkaan kanssa jokapäiväisissä hetkissä.

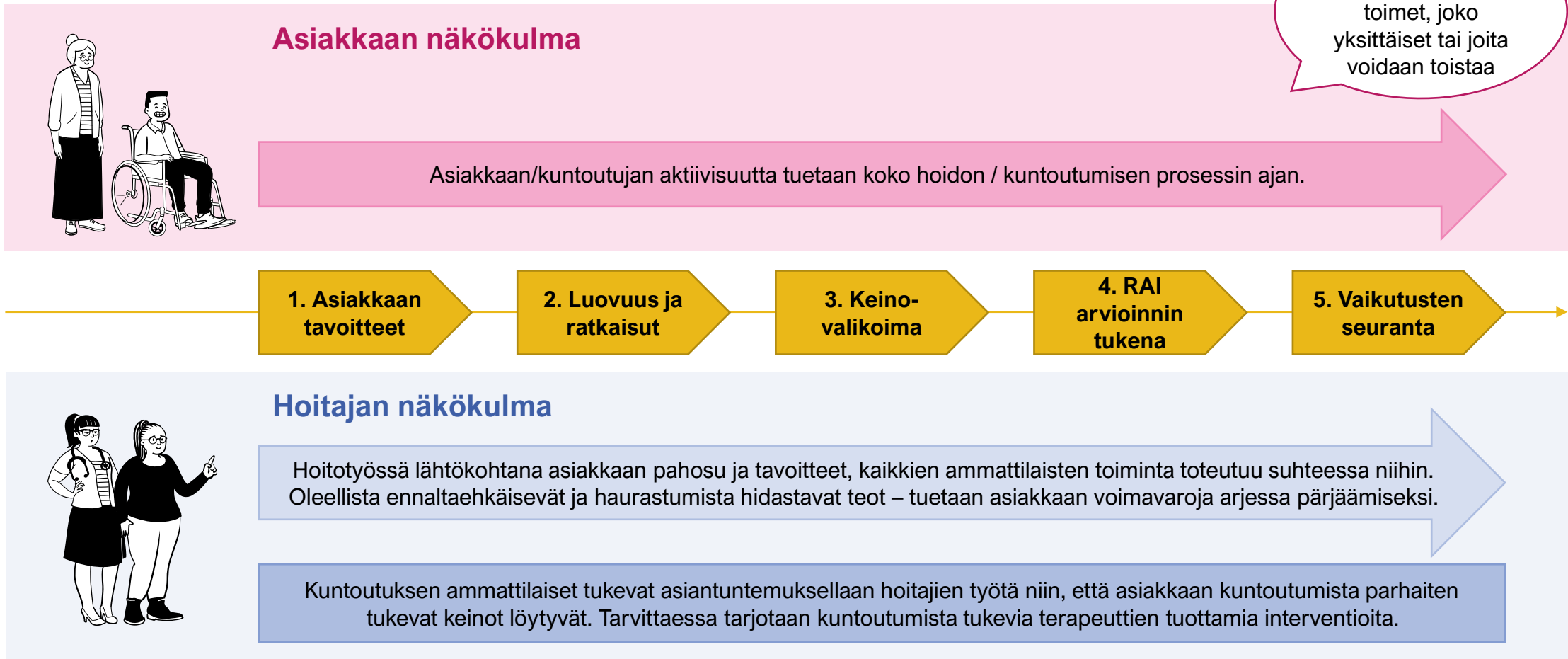
**Jokainen hoitaja osaa, kun pysähtyy ajattelemaan ja kohtaa asiakkaan toiveet aidosti.
Toimintamallissa ydintä on jokaisen hoitajan toiminta!**

Toimintamallin tasolla merkityksellistä on, että toimitaan yhteneväisin periaattein ja pelisäännöin koko hyvinvointialueella.

Joko teidän
työyhteisössänne
on sovittu
yhteisistä
pelisäännöistä?

Kuntouttava hoitotyö hoidon ja palvelun näkökulmasta

Taustaa kuntouttavalle hoitotyölle

Taustalla on muun muassa toimintaympäristön muutos:

- Väestön ikääntyessä ja elinajanodotteiden pidennyttyä toimintakyvyn säilyminen on muodostunut entistäkin tärkeämmäksi asiaksi. Arkiliikkuminen vaikuttaa monien sairauksien ehkäisyyn sekä hoitoon ja kuntoutukseen, eikä sen merkitys muutu ikääntymisen myötä. Huoltosuhte heikkenee. Soten kuormaa saadaan vähennetyksi väestön liikkumisen lisäämisellä. Ennaltaehkäisyyn merkitys korostuu. Kun ikäihmisten toimintakykyä tuetaan, hoitoisuus pienenee.
- Erityisiä toimintakykyyn vaikuttavia seikkoja ovat yksinäisyys ja alkoholin käytöstä aiheutuneet haitat. Myös näiden haasteiden edessä kuntouttava hoitotyön keinoilla voidaan saada hyviä vaikutuksia.
- THL:n tekemän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, ettei iäkkäiden asiakkaiden voimavaroja tai uskoa kuntoutumisen mahdollisuuteen aina hyödynnetä. Jo pienikin positiivinen muutos toimintakyvyssä voi olla itsenäisyyden kannalta tärkeää.
- Hoitajasaatavuuden heikennyttyä tarvitaan vetovoimatekijöitä hoitotyöhön. Kuntoutumista edistävällä hoitotyöllä voidaan lisätä hoitajien työn mielekkyyttä, vaihtelua, onnistumisen iloa ja hyvää mieltä kaikille. Se lisää työssä jaksamista ja työhyvinvointia. Se antaa mahdollisuuden roolinmuutokseen ”hoitajasta personal traineriksi”. Hoitajan ammatillinen itsetunto paranee sekä työhön sitoutuminen lisääntyy.

Mitä konkreettisia tekoja kuntouttava hoitotyö voi olla?

SELVITÄ

- Tiedätkö mistä asioista asiakas ilahtuu? Haluaako hän hoitaa viherkasvejaan, päästä pihasaunaan tai soittaa kännykällä läheiselleen?
- Tiedätkö mihin kaikkeen asiakas pystyy, jos hänelle annetaan mahdollisuus?
- Milloin asiakas on viimeksi saanut mahdollisuuden toivoa, mitä hän haluaisi syödä?
- Itä-Uudenmaalla 36% yli 65-vuotiaista käyttää alkoholia liikaa. Miten tunnistat nämä henkilöt?

ETSI JA VALITSE KEINOT

- Kuntouttavan hoitotyön ansiosta omaiset pystyvät tekemään asiakkaan kanssa enemmän, esimerkiksi viemään hänet ulkoilemaan pyörätuolilla
- ”Minulle on helpompaa antaa asiakkaan pestä kasvonsa itse lavuaarin äärellä. Sillä välin voin itse tehdä jotain sellaista, mitä asiakas ei pysty, vaikkapa petaan hänen sänkynsä. Säästän siis aikaa!”
- Kävelemme asiakkaan kanssa ikkunan äärelle ja pohdimme yhdessä mikä vuodenaika on, kun ulkona on tällainen sää.
- Haenko minä asiakkaalle lukulasit yöpöydältä vai haemmeko ne asiakkaan kanssa yhdessä? Jokainen askel on merkityksellinen!

Kuntouttavan hoitotyön ja työotteen perusideasta (1/2)

- Perusideana on saada hoitohenkilöstö kiinnittämään huomiota kuntouttavaan työotteeseen arjen hoitotyössä. Yhteinen toimintamalli lisää henkilöstön ymmärrystä kuntouttavan hoitotyön merkityksellisyydestä niin hoitotyöntekijöille kuin asiakkaille ja hoidettaville.
- Työnjako hoitajien ja kuntoutuksen asiantuntijoiden välillä on selkeä: hoitajat ovat avainroolissa ja päätoimijoita, kuntoutuksen asiantuntijat tukevat ja auttavat tarvittaessa keinojen löytymisessä. On hyvä yhdessä varmistaa, että palvelun kokonaisuus pysyy yhtenäisenä.
- Kuntouttava hoitotyö ja kuntoutuksen interventiot ovat eri asioita. Kun asiakkaalla ilmenee tarve, kuntoutustarpeet tunnistetaan mieluiten yhteistyössä hoitajan ja kuntoutuksen asiantuntijan kesken, ja käytetään asiakkaalle tarpeenmukaisia keinoja kuntoutuksen toteutuksessa
- **Kuntoutumista edistävä työote on hoitotyössä toimintaa, jolla tuetaan ja aktivoidaan ihmisen omaa toimintakykyä ja omatoimisuutta. Asiakkaan puolesta ei tehdä sellaista, mistä hän voisi suoriutua itsekin.**
- **Tavoitteena on saada asiakkaiden toimintakyky palautumaan, säilymään ennallaan tai ehkäistä toimintakyvyn huononemista.**

Kuntouttavan hoitotyön ja työotteen perusideasta (2/2)

- Kuntoutumista edistävä työote on toimintatapa, joka kunnioittaa asiakkaan yksilöllisyyttä ja toiminta on asiakkaan itsenäistä selviytymistä tukevaa.
- Kuntoutumista ja toimintakykyä edistävän hoitotyö on tavoitteellista työskentelyä ja toimimista yhdessä asiakkaan kanssa (working with). Tällöin saavutetaan tavoitteita, jotka asiakkaat itse näkevät arvokkaina, merkityksellisinä ja tavoittelemisen arvoisina.
- Kaikkien toimijoiden on ymmärrettävä, että kuntoutumista edistävän hoitotyön otteessa kyse on usein pienistä osallistavista teoista, jotka toteutuvat asiakkaan arjessa systemaattisesti ja yhteisten sovittujen käytänteiden mukaisesti.
- Asiakaslähtöinen tavoitteen asettelu sekä asiakkaan jäljellä olevien voimavarojen tunnistaminen ja hyödyntäminen ovat olennaisia kuntoutumista edistävän hoitotyön otteen vakiinnuttamiseksi osaksi työkulttuuria.

“Älä hoida
hoidettavaksi!”

Kuntouttava hoitotyö palvelustrategian ja toiminnallisten tavoitteiden edistäjänä

Hyvinvointialueelle on laadittu palvelustrategia, jonka kolme kärkeä ovat 1) asiakas palvelun keskiössä, 2) laadukkaat, yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut, sekä 3) hyvinvoiva ja osaava henkilöstö palvelutuotannon mahdollistajana.

Palvelustrategian mukaan hyvinvointialueella asiakkaan toiveet ja tarpeet kuullaan ja otetaan huomioon, kotihoitoa vahvistetaan sekä toimintatapoja ja malleja yhtenäistetään.

Kehitystyössä hyvinvointialueen toiminnalle asetettuja tavoitteita ovat

1. Kotona asumista tukevat palvelut ovat asiakaslähtöisiä: Toimintakykyä tukevat ja kuntoutumista edistävät tarpeet tunnistetaan ja käytetään asiakkaalle tarpeenmukaisia keinoja näiden toteutuksessa.
2. Asiakas saa oikeat palvelut oikeaan aikaan: Toiminta on ennakoivaa, eri toimijoilla on aiempaa paremmat tiedot toimintakyvyn tukemisen ja kuntoutustarpeen arviointiin ja tunnistamiseen, jolloin he osaavat ohjata asiakasta monipuolisten ratkaisujen pariin.
3. Palvelujen laatu varmistetaan järjestelmällisellä seurannalla: Koko hyvinvointialueella on käytössä RAI-mittaristo. Monialaisuus ja yhteen toimivuus varmistetaan luotujen ja kirjattujen periaatteiden ja niiden mukaan toimimisen kautta.
4. Riittävä ja osaava henkilöstö turvaa kotiin annettavien palveluiden laadun: Osaamisen lisäämisen menettelyt on kuvattu ja osaamista tuetaan ja ylläpidetään systemaattisen toimintamallin mukaisesti. Kuntouttavaa työtettä käytetään laajasti eri palveluissa toimintaa läpileikkaavana työotteena. Laatu ja vaikuttavuus varmistetaan alueella käytössä olevan yhtenäisen kysynnän ja tarjonnan sekä toiminnan kokemusten mittaamisen ja seurannan mallin avulla. Kuntoutuksen kokonaisuuteen liittyvä osaaminen on alueen toimijoiden piirissä kohentunut.

Kuntouttavalla hoitotyöllä on sekä asiakas- että systeemitason vaikutuksia

- Kehitystyön tuloksena alueen palvelutuotannon laatu, tasa-arvoisuus ja vaikuttavuus kohenevat. Palveluiden saatavuus paranee alueellisten yhteistyömallien kehittämisen myötä.
- Alueella yhteneväinen toimintamalli auttaa sekä asiakaspalvelun että asiantuntijoiden tekemän työn jäsentymistä.
- Hyvä asiakaskokemus sitouttaa, jolloin hoidon ja palvelun vaikuttavuus paranee.
- Asiakastasolla asiakkaan palvelukokonaisuus säilyy maltillisena, tarpeenmukaisena ja toimintakykyä tukevana. Asiakkaalle tulevia vaikutuksia ovat arjessa pärjääminen ja toimintakyvyn ylläpysyminen tai jopa paraneminen.

Kuntouttavan
hoitotyön avulla
hoidettavamme
eivät ole
tulevaisuudessa niin
raskashoitoisia

Kuntouttavan hoitotyön vaikutusten arviointi ja tulosten mittaaminen

- Vaikutusten arvioinnissa oleellista on, että alku-/lähtö-/väliaikatilanne kirjataan. RAI on hyvä mittari kuvaamaan asiakkaan tilannetta, se auttaa tavoitteiden asettamisessa ja sen tuloksia voi myöhemmin käyttää apuna mahdollisille hoidon ja palvelun muutoksille.
- Kuntouttavassa hoitotyössä keskeistä on asiakkaalle laadittu palvelun ja hoidon suunnitelma sekä siinä asetettujen asiakkaan tavoitteiden saavuttamiseksi valitut keinot. Kun nämä on kirjattu asiakkaan tietoihin, voidaan toteutuneen hoidon ja palvelun tuloksia arvioida.
- Yhteenvetotasoisena tietona saavutetut tulokset ja asiakastason vaikutukset ilmaisevat sen, miten hyvin kokonaisuudessaan on onnistuttu suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Miten tiimisi tietää,
mitkä ovat
kuntouttavat
toimenpiteet
kullekin asiakkaalle?

Oheismateriaali ja lähteet

- Koulutusmateriaalit
  - Koulutusmateriaalit löytyvät... → Teams: Itä-Uudenmaan hyvinvointialue → koulutusmateriaalit → kuntouttavan hoitotyön koulutussarja
- Hankesuunnitelma
  - Taustatietona luettavaksi → intrassa, Innokylässä sisäiset palvelut – kehittäminen – tulevaisuuden SoTe-palvelut hankekokonaisuus – Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille
    - [281021Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille Itä-Uusimaa.pdf \(innokyla.fi\)](#)
- Tilastoja
  - [Tulostaulukko - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki](#)

Verkossa olevia maksuttomia koulutusmahdollisuuksia

Duodecim Oppiportti

- Estä painehaava
- Gerastenian tunnistaminen
- Kaatumisten ehkäisy
- Motivoiva keskustelu
- Tunnistatko vajaaravitsemuksen
- Vajaaravitsemuksen ennaltaehkäisy ja hoito
- Vajaaravitsemusriski eri potilasryhmissä

→ www.oppiportti.fi; vaatii rekisteröitymisen hyvinvointialueen verkossa @itauusimaa.fi-sähköpostiosoitteella

Muut

- THL RAI verkkokoulu (också på svenska): [THL:n RAI-verkkokoulu - THL](#)
- TerveyskyläPro - Tue kotihoidon asiakkaan kuntoutumista: www.terveyskyla.fi
  - Palveluun tunnistaudutaan Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen työntekijänä omilla organisaatiotunnuksilla

Lähteet ja lisämateriaalia

Aejmelaeus, Riitta – Kan, Suvi – Katajisto, Kaija-Riitta – Pohjola, Leena 2007: Erikoistu vanhustyöhön. Helsinki: Wsoy.

Edgren, Johanna, ym., Ikääntyneen asiakkaan kuntoutumisen voimavarat jäävät usein hyödyntämättä. Tutkimuksesta tiiviisti 46/2021, THL

Hantikainen, Virpi (2018) Kinestetikka: toimintamalli voimavarojen ylläpitämiseen liikkeen avulla

Holma, T., Heimonen, S. & Voutilainen, P., 2005. Kuntouttava työote

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. WSOY: Helsinki.

Liikunta. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Käypä hoito -johtoryhmän asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2016 (viitattu 07.09.2023). Saatavilla: www.kaypahoito.fi

Siira, H., Lotvonen, S., Saarela, K., Kyngäs, H., 2021 Kuntouttava työote 2.0 – Terapeuttilähtöisyydestä hoitajakeskeiseen kuntoutumista edistävään hoitotyöhön. Gerontologia 1/2021 76-81

Suvikas, A., Laurell, L. & Nordman, P. 2006. Kuntouttava lähihoito. Helsinki: Edita.

Lähteet ja lisämateriaalia

Terve! On the road -podcastin vieraana Miia Länsitie, NHG Podcast. 2023. Kuinka liikkumisella voidaan saavuttaa vaikuttavuutta sote-palveluissa? Kuunneltavissa osoitteessa: [Kuinka liikkumisella voidaan saavuttaa vaikuttavuutta sote-palveluissa? Vieraana Miia Länsitie - Terve! | Podcast on Spotify](#)

Vanhustyön keskusliitto, Vahvike-aineistopankki. (Viitattu 07.09.2023). Saatavilla internetissä: [Vahvike](#)

Viikoittainen liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille. Julkaistu 16.12.2019. Esitys SlideSharessa: [Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille \(slideshare.net\)](#)

Vähäkangas 2010; Hjelle ym. 2018; Liaaen & Vik 2019; Smeets ym. 2020. Kuntoutumista edistävällä hoitotyöllä ja sen johtamisella työmotivaatiota ja –hyvinvointia. Sairaanhoitajat. (Viitattu 10.09.2023) Saatavilla: [Kuntoutumista edistävällä hoitotyöllä ja sen johtamisella työmotivaatiota ja -hyvinvointia | Sairaanhoitajat](#)

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: Luovuus. Päivitetty 26.4.2023. Saatavilla: [Luovuus – Wikipedia](#). (Viitattu 07.09.2023).

Wikipedia, Vapaa tietosanakirja: Luovuustekniikka. Päivitetty 04.09.2023. Saatavilla: [Luovuustekniikka – Wikipedia](#). (Viitattu 07.09.2023).